

Betacamp, mon camarade. Una proposta d'aprenentatge entre docents.

Equip Impulsor Betacamp
betacamp15@gmail.com

Resum • Jordi Domènech es definia a si mateix com a “*camarada*” de diferents grups de docents, entre ells, el Betacamp, una experiència singular d'aprenentatge entre docents que es va crear l'any 2015 i que continua vigent a l'actualitat. La idea central del Betacamp és generar una proposta de desenvolupament professional i de col·laboració entre docents que sigui més afí amb el tipus d'aprenentatges que volem generar a l'aula i amb el tipus d'estructures necessàries per a fer-ho. Però el Betacamp ha generat també una xarxa de relacions pedagògiques i professionals significatives i necessàries en clau de sistema. L'amistat, la camaraderia pedagògica, esdevé així una figura clau per pensar i actuar en un context de transformació educativa.

Paraules clau • Betacamp, transformació educativa, desenvolupament professional docent.

Betacamp, mon camarade. A teacher-to-teacher learning proposal.

Abstract • Jordi Domènech defined himself as a “*comrade*” of different groups of teachers, including the Betacamp, a unique learning experience between teachers that was created in 2015 and is still valid today. The central idea of the Betacamp is to generate a proposal for professional development and collaboration between teachers that is more in line with the type of learning we want to generate in the classroom and with the type of structures necessary to do so. But the Betacamp has also generated a network of significant and necessary pedagogical and professional relationships as a system key. Friendship, pedagogical camaraderie, thus becomes a key figure for thinking and acting in a context of educational transformation.

Keywords • Betacamp, educational transformation, teaching professional development.

CAMARADES

El dia 26 d'agost del 2015, a una casa de colònies al mig del Solsonès, naixia una experiència singular d'aprenentatge entre docents: el Betacamp. En aquell moment ningú, ni tan sols l'equip impulsor, sabia del cert que passaria en aquells quatre dies de finals d'agost que anàvem a compartir. Potser per això aquella edició va ser encara més especial: prop de noranta docents es trobaven, sense saber massa bé on anaven, per desenvolupar les seves idees, per conèixer i aprendre junts.

Aquell primer Betacamp va ser l'inici de moltes coses: projectes, relacions, xarxes que han anat creixent en les sis edicions que han vingut després. Però sobretot ens va obrir la possibilitat d'imaginar i viure un altre model de formació docent més coherent amb el que estàvem intentant promoure a les nostres aules, als nostres centres. I ens va ajudar a mirar, a veure que no estàvem sols i que *“junts, cadascun és més que si mateix”* (Domènech - Casal, 2022).

La idea del Betacamp és senzilla: es tracta d'una trobada oberta per crear, potenciar i desenvolupar idees i projectes en col·laboració amb altres persones que comparteixen l'entusiasme per l'educació. La proposta de quatre dies s'estructura a partir dels nodes (grup de treball) que proposen les persones participants i que estan centrades en l'acció, busquen resoldre un problema, compartir una inquietud o

desenvolupar i fer créixer una idea o un projecte. Al Betacamp no hi ha un programa previ, perquè la programació depèn i està centrada en els interessos i les inquietuds de les persones participants. No és un lloc on explicar el que ja sabem, sinó una trobada de creació, d'aprenentatge i col·laboració, una oportunitat per desenvolupar idees, projectes o fer créixer idees i reflexions.

La idea germinal del Betacamp es va gestar després de l'experiència d'alguns membres de l'equip impulsor en un BarCamp, una trobada entre artistes i persones vinculades al món tecnològic i de programari lliure, que va ser molt inspiradora. D'aquí va emergir la idea de traslladar l'experiència al terreny de l'educació. Després vam saber que alguns anys abans, a Filadèlfia, alguns docents havien tingut una idea molt similar donant lloc al moviment Edcamp.

La transferència del model al terreny educatiu aprofita el potencial de treballar amb altres per desenvolupar idees, però alhora, permet dibuixar una alternativa més coherent amb els tipus d'aprenentatges que volem generar. El Betacamp és un intent d'explorar formes de creixement professional entre docents més coherents amb les competències que volem contribuir a desenvolupar en els nostres alumnes i més coherents també amb el que sabem sobre com aprenem els éssers humans. En aquest sentit, com diu Boris Mir: *“en el #betacamp la forma és el contingut de l'aprenentatge. El nucli no són els nodes, és l'estructura”*.

Figura 1. Fotografia de grup d'una trobada Betacamp.

Hi ha també una reivindicació de nosaltres, docents, com aprenents i aquest gest, com escriu la filòsofa Marina Garcés “*vol dir sortir de la manera com mirem i ens representem la realitat educativa per situar-nos en una altra. És un desplaçament que té conseqüències tant a nivell de l'experiència com del pensament que se'n deriva*” (Garcés, 2020). I de l'acció, afegiríem nosaltres.

El que el Betacamp proposa no sols és una metodologia de treball, una estratègia per aconseguir aprenentatges significatius a partir de la resolució de problemes o la creació conjunta, sinó també una filosofia d'aprenentatge i un enfocament emancipador sobre què vol dir ser docent. En aquest sentit, el treball als nodes és una de les formes que pren aquest pas a l'acció que implica qualsevol experiència d'aprenentatge si es vol autènticament emancipador.

Al llarg de les diferents edicions del Betacamp docents d'arreu comparteixen, creen i reflexionen junts; però en moltes ocasions dissenyen també algunes experiències d'aprenentatge concretes que després porten a les aules. El fet d'aterrar en un context i una realitat determinada, millorar, narrar i compartir la concreció d'aquests artefactes que hem dissenyat junts té una potència enorme. En paraules de Jordi Domènech: “*Dono molta importància a aquesta part (la descripció d'experiències), perquè crec que els professionals de l'educació, quan parlem de metodologies en abstracte, tendim a no posar-nos d'acord i construir barricades. En canvi, tots ens entenem quan parlem d'activitats concretes. I jo vull que ens entenguem*” (Domènech - Casal, 2019).

UN RECORREGUT PER ALGUNS NODES

Jordi Domènech és part i essència del que el Betacamp representa i del que ha generat. Ell hi era present en aquella primera trobada el 2015 i va continuar alimentant i fent créixer el Betacamp i altres iniciatives que van néixer d'aquelles experiències de final d'estiu. La seva generositat, el seu rigor pedagògic i científic i la seva voluntat de narrar-se feia que les llavors que es generaven al Betacamp creixien, s'escampaven i es feien més

grans amb altres companys i companyes i grups de treball.

En aquest sentit, ens sembla interessant fer un recorregut pels nodes en els quals Jordi, juntament amb molts altres, va participar al llarg dels anys. També aquí “*el mitjà és el missatge*”.

Figura 2. Participació del Jordi al Betacamp

WTF this? (2015)

En aquest node de treball l'objectiu era treballar a partir de preguntes que generin conflicte cognitiu o que puguem catalogar d'essencials. Preguntes que facin pensar i discutir, i que mobilitzin models explicatius previs per a interpretar fenòmens aparentment contradictoris entre si, o preguntes que ens permetin analitzar situacions complexes. La idea era també articular en el marc d'una seqüència didàctica el treball amb aquestes preguntes.

La intenció inicial era treballar al voltant de dos tipus de preguntes: les preguntes canari (impliquen un conflicte que es pot resoldre consensuant un model científic explicatiu) [1] i les preguntes essencials (impliquen situacions complexes en què, a més de models científics, cal posicionar-se mitjançant valors personals, i no tenen resposta tancada). Però el treball al voltant de les *preguntes canari* va tenir un major recorregut (Domènech - Casal, 2014).

Taurons indagadors (2016)

Aquest node va treballar al voltant de la idea de projecte d'indagació com una proposta metodològica capaç de desenvolupar les dimensions conceptuals, procedimentals i epistè-

miques de la competència científica. A partir de la definició d'aquest marc metodològic comú i de compartir els coneixements i les experiències prèvies de les persones participants, es van dissenyar diferents projectes d'indagació:

- Projecte CRASH. Dinàmica de forces i cinemàtica en el context del peritatge d'accidents automovilístics (Domènech – Casal, 2018).
- Projecte ENIGMA BAIKAL. Separació de mesclures, solubilitat i densitat en el context de l'anàlisi de contaminació ambiental.
- Projecte DRA. HOUSE. Funcionament d'aparells i sistemes del cos humà en el context del diagnòstic clínic.
- Projecte EXOS. Exoplanetes, paràmetres de funcionament dels sistemes solars (gravetat, massa, velocitat...), disseny d'experiments, en el context de la recerca astronòmica i la comunicació científica.

Calamars gegants (2017)

El propòsit en aquest node era crear un conjunt d'activitats en forma d'itinerari per treballar diversos models científics curriculars a partir dels “productes miracle” i les pseudociències. En aquestes activitats, anomenades KémestasKontáiner, els alumnes haurien de fer una anàlisi crítica de diferents pretextos (anuncis, notícies) identificant diversos tipus de fal·làcies i elaborant una resposta. A més de generar en els alumnes conceptes, procediments i visions epistèmiques de la ciència, la idea era també que aquestes propostes poguessin generar actituds cap a la ciència i posicionaments ètics com a ciutadans/es. En aquesta ocasió es va crear una seqüència de treball a l'aula i diversos materials de suport (targetes d'identificació de fal·làcies i biaixos, rúbrica, escala de certeses) (Domènech - Casal, 2017).

Dragons zombies (2018)

En aquesta ocasió l'objectiu del node era elaborar un recull d'intervencions per tornar a donar vida a projectes, cognitivament interessants, però que no aconsegueixen la implicació de l'alumnat. Millorar l'agència de l'alumnat, el seu sentit i pertinença respecte al repte que se'ls proposa, el

propòsit i el domini dels processos i conceptes, són camins per millorar el potencial del ABP. El recull d'intervencions que es va proposar es distribuïa en tres àmbits: a) intervencions sobre el disseny del conflicte b) sobre aspectes tècnics del desenvolupament del projecte i c) sobre aspectes emocionals (Dragons i Dragones Zombies, 2018).

El treball, les reflexions i el projectes que s'han generat en aquests i en la resta de nodes han tingut un impacte a les nostres aules (a les nostres pràctiques, les nostres preguntes) i han crescut en la col·laboració amb altres docents. Però dèiem que el nucli del Betacamp no són els nodes, sinó l'estructura; i és aquesta mateixa estructura la que ha permès, ha generat i ha fet créixer relacions personals, pedagògiques i professionals força significatives per a molts i moltes i també necessàries i potencialment transformadores en clau de sistema. En aquest sentit, podem dir que el Betacamp ha generat una forma distinta de comunitat docent que s'articula seguint altres lògiques i que obre noves possibilitats.

MÉS CAMARADES

Actualment, estem assistint a una actualització del concepte d'amistat en clau filosòfica i política. La figura dels amics, de les amigues, ocupa un lloc destacat en les reflexions d'alguns dels més importants pensadors/es contemporanis [2]. Interessa l'amistat no sols des d'un punt de vista sociològic o com a crítica a un univers simbòlic que ha prioritzat la família com a element central, sinó també en clau política o de transformació social.

Quan parlem d'amistat no estem parlant sols del terreny de la intimitat, sinó que un amic, una amiga és també aquell/a amb qui podem generar un pensament i una acció en comú, amb qui compartim unes idees i una voluntat de transformar el món. L'amistat es dibuixa com una relació política, una conxorxa per pensar un món més habitable i per transformar-lo.

En aquest context d'emergència del concepte la filosofa Jodi Dean va un pas més enllà i reivindica el concepte de camarada (Dean, 2020) com una relació política necessària per al nostre present. La camaraderia vindria a ser una forma d'amistat que

va més enllà d'allò purament íntim i que assenyala que la relació, la col·laboració i l'ajuda mútua són indispensables en clau de transformació política, social i cultural. És precisament en les relacions de camaraderia on podem experimentar de nou l'alegria, el rigor, l'esperança necessària per transformar la realitat. Els camarades ens fan sentir millors, i més forts, del que mai podríem ser tots sols.

En aquell primer Betacamp del 2015 una de les sensacions més compartides va ser la sorpresa i l'alegria de no sentir-nos sols. En aquell moment, molts i moltes compartíem la sensació de solitud, d'estar remant a contracorrent, de fer el que podíem a la nostra aula, als nostres centres, de buscar complicitats, d'empènyer malgrat les inèrcies del sistema que, com deia Juan Sánchez Enciso, fa que la majoria de centres de secundària siguin un "conjunt de solituds organitzades" al voltant de la lògica de les disciplines.

El Betacamp va representar la descoberta de que no estàvem sols i això ens va permetre mirar-nos el paisatge educatiu amb altres ulls i renovar les il·lusions, les complicitats i el compromís que neix del fer en comú. Però ens va donar també la possibilitat d'imaginar altres formes de desenvolupament professional, de col·laboració i de treball conjunt que van més enllà de lògiques més tradicionals (Vull un claustre Betacamp!- deien alguns).

Ara, el 2024, en un context diferent, però de marcada polarització educativa, el Betacamp i les relacions d'amistat, de camaraderia pedagògica, continuen sent un espai fèrtil per a la construcció d'una comunitat docent centrada en l'acció i en l'aprenentatge col·laboratiu. I és en elles on podem recuperar l'alegria i l'esperança necessàries per fer que aprendre, importi, i fer-ho junts, encara més.

BIBLIOGRAFIA.

Dean, J. (2020) *Necessitem camarades. Entusiasme, alegria, disciplina i coratge*. Tigre de paper.

Domènech – Casal, J. (5 de juny de 2014) Conflicto cognitivo, modelo científico y pajaritos en vasijas. *Pupitrelandia*.

<https://blogcienciasnaturals.wordpress.com/2014/06/05/conflicto-cognitivo-modelo-cientifico-y-pajaritos-en-vasijas/>

Domènech – Casal, J., Gasco, J., Royo, P. i Vilches, S. (2018) Proyecto CRASH: enseñando cinemática y dinámica en el contexto pericial de accidentes. *Revista Eureka sobre enseñanza y divulgación de las ciencias*. 15(2), 2013-2 – 2013-17.

http://dx.doi.org/10.25267/Rev_Eureka_ensen_divulg_cienc.2018.v15.i2.2103

Domènech – Casal, J. (26 de desembre de 2017) Escala de certeses. Eina epistèmica per a les ciències. *Pupitrelandia*.

<https://blogcienciasnaturals.wordpress.com/2017/12/26/escala-de-certes-eina-epistemica-per-a-les-ciencias/>

Domènech – Casal, J. (2019) *Aprenentatge basat en projectes treballs pràctics i controvèrsies*. Rosa Sensat.

Domènech - Casal, J. (7 de juny de 2022) Zoriona! *Pupitrelandia*

<https://blogcienciasnaturals.wordpress.com/2022/06/07/zoriona/>

Dragons i Dragones Zombies. (2018). L'autòpsia d'un projecte.

https://docs.google.com/document/d/1l3x4_sTV86jk0KnxtKd3xlS3hDUPDla0F9uVWjBI40/edit#heading=h.8jruffac3wpx

Garcés, M. (2020) *Escola d'aprenents*. Galaxia Gutenberg.

NOTES

[1] Plantilla per treballar les preguntes canari.

<https://blogcienciasnaturals.wordpress.com/2014/06/05/conflicto-cognitivo-modelo-cientifico-y-pajaritos-en-vasijas/>

[2] Eva Illouz des de la sociologia, Maria Garcés des de la filosofia i Pol Guasch des de la crítica i la creació literària són alguns exemples concrets de reflexions contemporànies sobre l'amistat.